

نامه به سردیر

از آنجایی که پیشرفت در دانش و فناوری تغییرات قابل توجهی را در ارائه خدمات سلامت باروری ایجاد کرده و از سویی دیگر موجب بروز مسائل اخلاقی متعدد برای مددجویان و ارائه‌کنندگان خدمات سلامت باروری گردیده است، موضوعات مرتبط با سلامت باروری امری بسیار خصوصی تلقی شده و در بین افراد خانواده، جامعه، فرهنگ‌های مختلف و حتی زوجین به راحتی مطرح نمی‌شود. نه تنها بسیاری از مددجویان از حقوق خود آگاه نیستند، بلکه حتی ارائه‌کنندگان خدمات سلامت نیز از وظیفه خود مبنی بر حفاظت از این حقوق اطلاع ندارند. آنان ممکن است ناخواسته یا در اثر بی‌دقتی و ناخودآگاه بدون آگاهی از پیامدهای جدی و ناگوار، حقوق مددجو را نقض نمایند. ارائه خدمات سلامت باروری نیازمند طرح سوالات متعدد حساس، انجام مشاوره و معاینات متعدد است که موجب ایجاد شرم، دلهره و اضطراب مددجو می‌گردد که لازم است ارائه‌کنندگان خدمات سلامت باروری با برقراری ارتباط موثر حرفه‌ای و نیز اصول اخلاقی آشنا باشند و آن را اجرا نمایند. دغدغه‌های مددجو در خصوص عدم برخورداری از یک جو مناسب در دریافت خدمات، صدمات جبران‌ناپذیری را به ویژه به مددجویان آسیب‌پذیر وارد نموده و موجب می‌گردد که آنان از دریافت یا ادامه مراقبت و درمان خودداری نموده و این مسئله خود پیامدهای نامطلوب سلامتی و حتی مرگ را به دنبال داشته باشد.

علی‌رغم این که چارچوب‌های اخلاقی در سراسر دنیا وضوح بیشتری یافته و استفاده از آنها در سیاست‌گذاری سلامت رایج‌تر شده است، اما چگونه می‌توان بهترین خدمات سلامت باروری را ارائه نمود؟ از آن حمایت کرد و آن را ارتقا داد؟ پاسخ این سؤال در طراحی عرصه جدیدی به نام اخلاق در سیاست‌گذاری سلامت نهفته است. بنابراین نیاز به یک راهنمای ساختاریافته برای تصمیم‌گیری درباره تعیین چالش‌های اخلاقی پیش رو و ملاحظات اخلاقی که عملکرد اخلاقی

ارائه‌کنندگان خدمات سلامت باروری را تحت تاثیر قرار داده و احتمالاً فشارهای ناشی از چالش‌های اخلاقی را کاهش دهند به خوبی احساس می‌شود. چالش‌های اخلاقی، چنانچه به خوبی مورد مقابله قرار نگرفته و برای حل مناسب آنها از طریق طراحی یک چارچوب اخلاقی توسط سیاست‌گذاران و ارائه‌کنندگان خدمات سلامت باروری اقدام نشود، می‌توانند تاثیر قابل توجهی بر سلامت افراد جامعه داشته باشند. به نظر می‌رسد لازم است اقدامات زیادی به منظور بهبود اجرای اصول اخلاقی در ارائه خدمات سلامت باروری انجام شود که نیازمند فرآیند سیاست‌گذاری شفاف، منصفانه، انحصاری و همچنین حساس و پاسخ‌گویانه است.

در این راستا سازمان اسلامی علوم پزشکی با برگزاری گردهمایی‌های متعدد جهت تبادل نظر دانشمندان رشته‌های مختلف مرتبط با سلامت و اندیشمندان مذهبی به منظور ارائه دیدگاه‌های اخلاقی مبتنی بر علوم اسلامی و گسترش گفت‌وگو بین‌المللی برای بیان سیاست‌ها و ارزش‌ها در سلامت انسان‌ها اهتمام نموده است. نهادینه‌نمودن مباحث اخلاقی و حمایت از اصول اخلاقی در نظام ارائه خدمات سلامت باروری در منطقه مدیترانه شرقی با بنیان‌ها و ریشه‌های مشترک ملی - مذهبی، آموزش اخلاق پزشکی را به عنوان هسته اصلی ارائه خدمات به روشی اخلاقی معرفی می‌نماید. به این منظور حساس‌نمودن تمام ارائه‌کنندگان خدمات سلامت از جمله ارائه‌کنندگان خدمات سلامت باروری نسبت به اهمیت رعایت اخلاق حرفه‌ای، ایجاد تغییرات ساختاری و ظرفیت‌سازی برای توسعه آن و ارتقا طراحی کدهای اخلاقی، توزیع و به روزنمودن آنها از اهم فعالیت‌های مورد تاکید توسط سازمان جهانی بهداشت است. تعهدات کشورهای عضو در منطقه و نیز وجود کمیته تخصصی می‌تواند یک تسهیل‌کننده در این حیطه محسوب گردد. استفاده از اصول اخلاقی و کدهای اخلاقی پایه ای برای دستیابی به صلاحیت حرفه‌ای ارائه‌کنندگان خدمات سلامت محسوب می‌شوند.

رایج‌ترین شکل راهنماهای اخلاقی، کدهای اخلاقی و کدهای عملکرد حرفه‌ای هستند. کدهای اخلاقی استانداردهای عملکردی و اخلاقی را تبیین نموده و ابزاری

جهت حفاظت از سلامت و تندرستی جامعه محسوب می‌شوند. همچنین کدهای اخلاق حرفه‌ای را به عنوان رکن اصلی دانش و آموزش اخلاقی هر رشته‌ای تعریف نموده‌اند. بنابراین تمرکز بر قابلیت اجرای آنها امری ضروری به نظر می‌رسد. کدهای اخلاقی در صورتی قابلیت اجرا دارند که با نیازهای حرفه‌ای ارائه‌کنندگان خدمات، مسئولیت‌ها و شرح وظایف آنها تطابق داشته باشند و ارائه‌کنندگان خدمات در دوران تحصیل و نیز از طریق آموزش‌های ضمن خدمات با محتوا و مفاد آن آشنایی کامل داشته باشند. ارائه خدمات سلامت باروری با کیفیت و مددجو مدار بدون آگاهی ارائه‌کنندگان آن از اصول و دستورالعمل‌های اخلاقی امری امکان‌ناپذیر است و چه بسا سبب نقض غیر عمدی حقوق مددجو بدون اطلاع از نقض آن می‌شود.

علی‌رغم انجام مطالعاتی درباره اخلاق پزشکی از جمله طراحی منشور حقوق بیمار در ایران و طراحی و تصویب کدهای اخلاق در پژوهش‌های علوم پزشکی به نظر می‌رسد مباحث مربوط به اخلاق پزشکی نوین به ویژه در حیطه سلامت باروری در ایران نوپا است. با توجه به تلاش گسترده سایر کشورها در طراحی کدهای اخلاق حرفه‌ای برای رشته‌های مختلف علوم پزشکی و به روز نمودن و بازبینی مکرر آنها بر اساس تغییرات در نیازهای سلامت جامعه، فقدان کدهای اخلاق حرفه‌ای بومی برای دست‌اندرکاران امر ارائه خدمات سلامت باروری که طیف گسترده‌ای از مخاطبین نظیر متخصصین زنان و مامایی، متخصصین بهداشت باروری، ماماها، کارشناسان بهداشت خانواده و سایر ارائه‌کنندگان خدمات سلامت به زنان را شامل می‌شود، یک خلا بارز در نظام سلامت محسوب می‌گردد.

در این راستا کدهای اخلاق حرفه‌ای ارائه‌کنندگان خدمات سلامت باروری که به روش اکتشافی، با بررسی و بهره‌گیری از ۵۷۰ منبع معتبر علمی فارسی و انگلیسی، توسط ۴۵ نفر از اساتید دانشگاهی مجرب و ارائه‌کنندگان خدمات سلامت باروری کشور از جمله متخصصین زنان مامایی، بهداشت باروری، اخلاق پزشکی و نیز متخصصین حوزه فقه و حقوق در دانشگاه علوم پزشکی شهید بهشتی

طراحی گردید و چندین مرتبه از نظر مطابقت با موازین اسلامی، حقوقی و نیز دستورالعمل‌های کشوری مورد بازبینی و اصلاح قرار گرفت، گام مثبتی در جهت تحقق رسالت برنامه‌ریزی استراتژیک در اخلاق پزشکی نوین در ایران باشد. محتوای کدهای اخلاق حرفه‌ای ارائه‌کنندگان خدمات سلامت باروری طراحی شده، مشتمل بر بخش‌هایی نظیر «حرفه‌گرایی اخلاق‌مدارانه» و سه طبقه «صلاحیت حرفه‌ای»، «آموزش حرفه‌ای اخلاق‌مدارانه» و «پژوهش حرفه‌ای اخلاق‌مدارانه» است.

به نظر می‌رسد، لازم است سیاست‌گذاران امر سلامت باروری، قانون‌گذاران، مدیران، رهبران مذهبی، سازمان‌های غیردولتی و تمامی کسانی که به نوعی بر سلامت باروری مدجویان تاثیرگذار هستند، در ارائه خدماتی محترمانه و درخور مددجویان با تاکید بر اصول اخلاقی که متضمن بیشترین نفع برای مددجویان و عدم سوء عملکرد و تبعات قانونی برای ارائه‌کنندگان خدمات سلامت باروری باشد در جهت ارتقای سطح آگاهی هم مددجویان و هم ارائه‌کنندگان خدمات سلامت باروری و اشاعه کدهای اخلاق حرفه‌ای آنان اهتمام نمایند.

نسخه نهایی

تهمینه فرج‌خدا

تهمینه فرج‌خدا: دکترای تخصصی بهداشت باروری، عضو هیأت علمی گروه مامایی، دانشگاه علوم پزشکی شهید صدوقی. یزد. ایران.

Email: farajkhoda_t@yahoo.com